

Cím: Kron os mortis

A szerző és előadó neve: Toldi Emese

Intézmény, kar: Rippl-Rónai Művészeti Intézet, Kaposvár, MATE

Szak, specializáció, évfolyam: Fotográfia BA III. évfolyam

Témavezető neve, tudományos fokozata, beosztása: Gerhes Gábor, adjunktus

A Kron os mortis c. pályamunka koncepciója és célja

A mű a melankólia fogalmi tisztázására, annak vizuális jelének megfogalmazására, és a melankólia, mint érzés kifejezésének módjára koncentrált. A mű egyfajta rendszerként alkot egészet, amelynek részletes ismertetésére lejjebb térek ki. Ez a rendszer nem csak vizuális eszköz, hanem fogalmi is, ezáltal igyekezve közelebb hozni a melankóliát.

A műalkotásom fogalmi kiindulópontja Földényi F. László A melankólia dicsérete című esszéje volt. A melankólia tanulmányozása általa nemcsak mint fogalomtisztázó feladat, hanem személyes tapasztalatok útján igyekszik ismertetni azt, amelyhez véleményem szerint legtöbbünk tud kapcsolódni, és amely legtöbbünkben érzésként, de nem csak érzésként már megjelent. Földényi visszacsatolja bennünk mindazt, amelyet mi nem írtunk le, s amellyel mi nem biztos, hogy meg tudnánk birkózni: egy fogalom dicsérete, amelyre sosem lesz egy, mindenki és minden által jóváhagyott definíciója. Nem egyszer használja Földényi azt a mondatot, miszerint a világ már rég hadat üzent a metafizikának, s ebből következően a melankóliának is. Részletes tanulmányozása során, amelyben a test, a halál, a metafizika, a reneszánsz, a tér és az építészet, a pszichológia, de a posztmodern és kortárs művészet is helyet kap, a szerző több meghatározást is ad a melankóliáról, amely egyik sem köbevésett. „A melankólia nem bonyolult érzés. Inkább csak a világon belüli helye az.”

Véleményem szerint a melankólia fogalmi tisztázása nagyon is helyt-és időtálló. A műalkotásom hivatott legalább sejtetni a melankólia körvonalait. Több mint érzés, és több mint tudás. Olyan vaskos kő, amely szinte váratlanul ül az ember szívére, és onnantól kezdve szűrőn tekint a világra: bizalmatlan, és minden törékeny számára a materiális világban. Tudja, hogy van egy rés, egy szakadék, amely titok, s amely metafizikus létű. A melankólia, mint tér képes elfoglalni más érzések és gondolatok helyét. A melankólia végső soron egyfajta belső erő, és semmiképp sem szomorúság és búbanat: a melankolikus a mindenséggel szeretne egybeolvadni, de nem tud, és ez okozza benne a melankóliát.

A melankólia vizuális jellé alakításához elengedhetetlen fogalom a fenséges (sublime) ismerete. A melankólia és a fenséges sokszor kéz a kézben jár, de sokszor az érezhető, hogy a kettő szinte ellentétes fogalom egymással. A fenséges az esztétika egyik alapfogalma, amely több filozófiai és művészettörténeti elemzésben szerepel, illetve műalkotások ihletői, s amely egyszerre emberi tulajdonság, de inkább a táj rettegést keltő, monumentális jellegéből adódó,

a szépséghez képest nagyobb érzést, hatást kiváltó transzcendentális élmény. A fenséges mégis éppolyan megfoghatatlan fogalom, s érzés, mint a melankólia. A tájjal, a látvánnyal való egybeolvadás. A csillagos égbe való honvágy. A természet hatalma az ember felett. Az egységből való kiszakadás. A teremtés okozta teljesség és a teljesség nélküliség. Mégis, mi különbözteti meg a melankóliát a fenségestől? Míg utóbbi efemer, a melankólia nem. A fenséges inkább egy tőlünk különálló élmény és transzcendencia, amely megmutatja magát olykor, a melankólia pedig megtalál, és onnantól kezdve szűrőként szerepel a szemünk előtt. Ez az a szűrő, amelyet munkámban felhasználok, és várakozásaim szerint meg is mutatkozik az.

Az alkotási folyamat ismertetése

I. A taxonómia felépítése

A mű egy taxonómiai gyűjtés, amely a melankóliát hivatott bemutatni különböző fejezetek, csoportok - taxonok - segítségével. Ezek a fejezetek szerves részei a fényképgyűjteménynek vagy fényképsorozatnak, amely 68 képet tartalmaz. A mű elkészítéséhez a saját archívumomból kerestem fényképeket, illetve készítettem újakat. A mű a Kronos mortis címet kapta, amely a gyűjtemény egyik fejezete a hat közül. Ezen címek saját szóösszetételek angol, arab, francia, görög, latin, perzsa és spanyol nyelven. Minden cím a melankóliát fejezi ki az alkímia és a metafizika szemüvegén keresztül. A szóösszetételek első ránézésre nem érthetőek, de ennek ellenére mégis könnyen megfejthetőek és lefordíthatóak. Nem volt rejtett szándékom ezen kifejezések misztikussá tétele, hiszen ezáltal fejeződik ki leginkább a mű lényege, amely éppoly megfejthetetlen, mint megfejthető: a melankólia.

A továbbiakban a taxonok elnevezéseit ismertetem. A cím a Kronos mortis, amely a Kronos (görög) = az idő istene és mortis (latin) = halál, a halál istennője szavak összekötésével jött létre, amellyel főként az idő, a múltkonyság, a halál folytonos jelenlétét fejezem ki. A Phos al kimia: a phos (görög) = fény és az alkímia összetétellel a fény alkímikus jellegét fejezem ki az ebben a fejezetben szereplő fényképek segítségével. A Kroma al intimid fejezetcím a kroma (görög)= a szín tisztasága, erőssége és az al intimid lefordítás nélküli, az itimid (arab) szóból alkottam, ezáltal a szín tisztaságának intim, belső

lényegének mivoltára utalva. A harmadik csoport az Alma et demant, a La alma (spanyol) jelentése lélek, et (latin) = és, diemant (francia)= gyémánt, s ezen szóösszetétellel a lélek vizuális kifejezésére utalok. Dorado en Seng című fejezet a kő aranyságára, azaz az alkímia „aranycsináló” mivoltára koncentrálok: el dorado (spanyol)=arany, en (spanyol)= szerint, belül, rajta, és seng (perzsa)=kő. Az utolsó fejezet a Pics in manens, azaz benne maradó vagy maradandó képek: pics (angol)=képek, in manens (latin)= benne maradó, és a transzcendencia ellentéte.

II. A mű vizuális tartalma

A műben saját fényképek szerepelnek, amelyeket a saját archívumomból gyűjtöttem, illetve készítettem újakat a taxonómia felépítése után. Ezen fényképeket fekete-fehérben látjuk, és legtöbbjük negatív. Ennek oka a már említett melankólia okozta szűrő, amely számomra a valóság absztrahálásának a folyamán jön létre. A fekete-fehér képek a valóságtól való elvonatkoztatás, de a melankólia kifejezésének céljából továbbabsztrahálok, s ezáltal egy olyan világ jelenik meg, amely sugallja a poszthumán jövőképet, de egyaránt érzékelteti a világgal való egységet is.

A fényképek többsége tájképek és a természet képei, olykor közeli, már-már absztrakt formában, máskor egyértelmű, s a fenséges fogalmával szorosan összefüggő képek. Megfontolt elgondolásból az ember nyomai nem szerepelnek a gyűjteményben, hiszen a melankólia - habár az ember magasztos és mély érzése - az emberen kívüli, annak belső világát átszínező érzés.